

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CHEMICKÉ REAKCE

Chemické reakce = proces, během kterého se výchozí sloučeniny mění na nové, reaktanty se přeměňují na ..... Vazby reaktantů ..... a nové vazby .....

Klasifikace reakcí:

1. Podle reakčního tepla

- **endotermické** – teplo se ....., molární teplo reakce Q_m $0 \text{ kJ}\cdot\text{mol}^{-1}$
- **exotermické** – teplo se ....., molární teplo reakce Q_m $0 \text{ kJ}\cdot\text{mol}^{-1}$

1. Uved'te příklady endotermických a exotermických reakcí.

2. Podle způsobu, jakým spolu reaktanty reagují

- .....: ze dvou a více reaktantů vznikne jeden produkt $\text{Na} + \text{Cl}_2 \rightarrow$
- .....: jeden reaktant se rozloží na dva nebo více produktů: $\text{HgO} \rightarrow$
- .....: jeden prvek vytěsňuje jiný ze sloučeniny: $\text{Zn} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow$
- **podvojná záměna**: .....: $\text{AgNO}_3 + \text{NaCl} \rightarrow$

3. Podle reakcí v organické chemii

- **adice**: $\text{CH}_2=\text{CH}_2 + \text{HCl} \rightarrow \text{CH}_3-\text{CH}_2\text{Cl}$
- **eliminace**: $\text{CH}_3-\text{CH}_2\text{OH} \rightarrow \text{H}_2\text{O} + \text{CH}_2=\text{CH}_2$
- **substituce**: $\text{CH}_4 + \text{Cl}_2 \rightarrow \text{CH}_3\text{Cl} + \text{HCl}$
- **přesmyk/konverze**: $\text{CH}_3-\text{CH}=\text{CH}-\text{OH} \rightarrow \text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}=\text{O}$

4. Podle skupenského stavu reaktantů a produktů

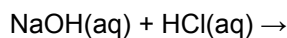
s = solid, pevná látka

g = gas, plyn

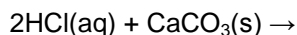
l = liquid, kapalina

aq = aquatic, vodný roztok

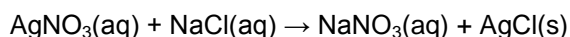
- **homogenní**: všechny výchozí látky jsou ve ..... fázi, například v roztoku:

- .....: reaktanty a produkty jsou v ..... fázích:

Srážecí reakce: reaktanty jsou ve vodném ....., reagují spolu a vytvoří alespoň jednu látku, která je ..... ve vodě = **sraženinu**. Symbol sraženiny je .....

Odstranění identických iontů na obou stranách rovnice:

... **iontová rovnice** srážecí reakce

5. Podle typu přenášené částice

- **Redoxní reakce** – přenos .....: $\text{Fe}^0(\text{s}) + \text{Cu}^{\text{II}}\text{SO}_4(\text{aq}) \rightarrow \text{Cu}^0(\text{s}) + \text{Fe}^{\text{II}}\text{SO}_4(\text{aq})$
dílčí rovnice: $\text{Fe}^0 \rightarrow \text{Fe}^{2+}$ $\text{Cu}^{2+} \rightarrow \text{Cu}^0$
- **Acidobazické reakce** – přenos protonu
 $\text{HCl}(\text{aq}) + \text{NaOH}(\text{aq}) \rightarrow \dots(\text{l}) + \dots(\text{aq})$
- **Tvorba komplexů** – přenos atomů nebo atomových skupin
 $\text{CuSO}_4 + 4\text{H}_2\text{O} \rightarrow [\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_4]\text{SO}_4$
 $[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_4]\text{SO}_4 + 4\text{NH}_3 \rightarrow [\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]\text{SO}_4 + 4\text{H}_2\text{O}$
Volné elektronové páry vody (respektive amoniaku) vytváří koordinační vazbu s prázdnými orbitály iontu Cu^{2+} .

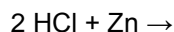
Redoxní reakce

= přenos .....

Zisk elektronů = ..., ztráta elektronů = ...

Částice poskytující elektrony = ... **čínidlo**, částice přijímající elektrony = ... **čínidlo**.

Každá redoxní reakce má dvě dílčí části:

2. *Dokončete rovnici, napište oxidační čísla ke všem prvkům, napište dílčí rovnice oxidace a redukce, určete oxidační a redukční činidlo.*

Oxidace:

Redukce: ... dílčí reakce

Dílčí reakce jsou užívány k vyrovnávání redoxních reakcí, využívá se k tomu fakt, že počet elektronů ..... při oxidaci je ..... jako počet elektronů ..... při redukci.

Vyrovňování redoxních rovnicŘešený příklad: Vyrovnajte následující rovnici:

1. krok: doplňte do rovnice ke všem prvkům oxidační čísla
2. krok: najděte atomy, které mění oxidační čísla
3. krok: napište dílčí rovnice oxidace a redukce

oxidace:

redukce:

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVYOP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. krok: vyrovnejte počet elektronů u oxidace a redukce tím, že obě rovnice vynásobíte vhodným číslem
5. krok: obě rovnice sečtete
6. krok: doplňte do zadání před reaktanty i produkty čísla, která ti vyšla v předchozím kroku
7. krok: doplňte čísla i před prvky nebo sloučeniny, které se oxidace a redukce nezúčastnily
8. krok: počet prvků na levé i pravé straně musí být stejný i náboj na obou stranách rovnice musí být stejný

3. Vyrovnejte následující rovnice:

a. $\text{Cr}_2\text{O}_3 + \text{KNO}_3 + \text{KOH} \rightarrow \text{K}_2\text{CrO}_4 + \text{KNO}_2 + \text{H}_2\text{O}$	a. 1,3,4 $\rightarrow$ 2,3,2
b. $\text{FeSO}_4 + \text{KMnO}_4 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3 + \text{K}_2\text{SO}_4 + \text{MnSO}_4 + \text{H}_2\text{O}$	b. 10,2,8 $\rightarrow$ 5,1,2,8
c. $\text{MnO}_2 + \text{KClO}_3 + \text{KOH} \rightarrow \text{K}_2\text{MnO}_4 + \text{KCl} + \text{H}_2\text{O}$	c. 3,1,6 $\rightarrow$ 3,1,3
d. $\text{S} + \text{HNO}_3 \rightarrow \text{H}_2\text{SO}_4 + \text{NO}$	d. 1,2 $\rightarrow$ 1,2
e. $\text{HI} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{I}_2 + \text{H}_2\text{S} + \text{H}_2\text{O}$	e. 8,1 $\rightarrow$ 4,1,4
f. $\text{BiCl}_3 + \text{SnCl}_2 \rightarrow \text{Bi} + \text{SnCl}_4$	f. 2,3 $\rightarrow$ 2,3
g. $\text{FeCl}_3 + \text{H}_2\text{S} \rightarrow \text{FeCl}_2 + \text{S} + \text{HCl}$	g. 2,1 $\rightarrow$ 2,1,2
h. $\text{Se} + \text{Cl}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_2\text{SeO}_3 + \text{HCl}$	h. 1,2,3 $\rightarrow$ 1,4
i. $\text{HClO} + \text{Br}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{HBrO}_3 + \text{HCl}$	i. 5,1,1 $\rightarrow$ 2,5
j. $\text{As}_2\text{O}_3 + \text{Br}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_3\text{AsO}_4 + \text{HBr}$	j. 1,2,5 $\rightarrow$ 2,4
k. $\text{HI} + \text{HBrO}_3 \rightarrow \text{I}_2 + \text{H}_2\text{O} + \text{HBr}$	k. 6,1 $\rightarrow$ 3,3,1
l. $\text{HIO}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 + \text{FeSO}_4 \rightarrow \text{I}_2 + \text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3 + \text{H}_2\text{O}$	l. 2,5,10 $\rightarrow$ 1,5,6
m. $\text{H}_2\text{SO}_3 + \text{I}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_2\text{SO}_4 + \text{HI}$	m. 1,1,1 $\rightarrow$ 1,2
n. $\text{KClO}_3 + \text{KI} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{K}_2\text{SO}_4 + \text{KCl} + \text{I}_2 + \text{H}_2\text{O}$	n. 1,6,3 $\rightarrow$ 3,1,3,3
o. $\text{H}_2\text{SO}_3 + \text{HClO}_4 \rightarrow \text{HCl} + \text{H}_2\text{SO}_4$	o. 4,1 $\rightarrow$ 1,4
p. $\text{HIO}_3 + \text{CO} \rightarrow \text{CO}_2 + \text{I}_2 + \text{H}_2\text{O}$	p. 2,5 $\rightarrow$ 5,1,1
q. $\text{C} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{SO}_2 + \text{H}_2\text{O}$	q. 1,2 $\rightarrow$ 1,2,2
r. $\text{I}_2 + \text{HNO}_3 \rightarrow \text{HIO}_3 + \text{NO} + \text{H}_2\text{O}$	r. 3,10 $\rightarrow$ 6,10,2
s. $\text{FeSO}_4 + \text{HNO}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3 + \text{NO} + \text{H}_2\text{O}$	s. 6,2,3 $\rightarrow$ 3,2,4
t. $\text{As}_2\text{O}_3 + \text{HNO}_3 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_3\text{AsO}_4 + \text{N}_2\text{O}_3$	t. 1,2,2 $\rightarrow$ 2,1

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ACIDOBAZICKÉ REAKCE

Kyseliny a zásady

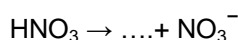
Tyto látky jsou známy mnoho let a často jejich název souvisí s jejich původem.

4. Jmenujte nějaké kyseliny nebo zásady, které znáte.

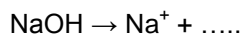
5. Která kyselina je součástí žaludečních šťáv?

Arrheniova teorie:

Kyseliny = látky, které jsou schopné ve vodných roztocích **odštěpit** ..... ionty

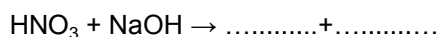

Zásady = látky, které jsou schopné ve vodných roztocích **odštěpit** ..... ionty

Vzájemnou reakcí H^+ a OH^- iontů vzniká..... a reakcí kationtu kovu s aniontem kyseliny vzniká.....

Vzájemnou reakci kyseliny se zásadou nazýváme .....

6. Jak poskytnete první pomoc při poleptání kyselinou nebo zásadou?

7. Znáte symbol pro nebezpečné žíraviny?

Aby se látka mohla projevit jako kyselina nebo jako zásada, je nutné brát v úvahu i rozpouštědlo.

Proto byla Arrheniova teorie doplněna a nahrazena novou teorií.

Brönsted – Lowryho teorie (nejvíce užívaná)

Kyselina = látka, které je schopná ..... proton H^+ = ... protonu

Zásada = látka, která ..... proton = ... protonu

Acidobazická reakce = **protolytická reakce** = přenos H^+ (protonu)

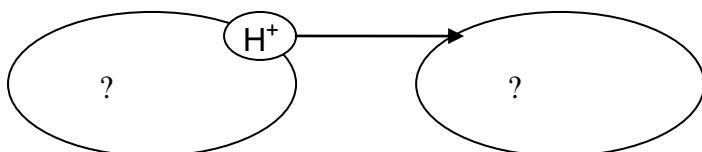
Odštěpením protonu z kyseliny vznikne konjugovaná .....

Přijetím protonu zásadou vznikne konjugovaná .....

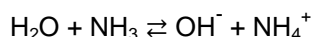
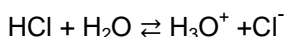
Silná kyselina je konjugována slabou zásadou a naopak.

8. Místo otazníků doplňte, zde je o kyselinu nebo zásadu

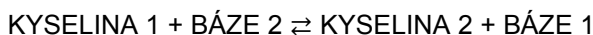

Konjugovaný pár = je tvořen dvojicí látek, které se vzájemně liší o ..... (kyselina + zásada)

9. Najděte dvojice lišící se o H^+ a spojte je

10. Najděte v následující obecné rovnici konjugované páry a spojte je.

Kyseliny a zásady nejsou jen neutrální molekuly.

11. Napište k podtrženým příkladům kyselin a zásad dílčí rovnice přijímání resp. odevzdávání protonů.

Kyseliny: HCl, H₂SO₄, HSO₄⁻, H₃PO₄, H₂PO₄⁻, HPO₄²⁻, H₂O, NH₄⁺, H₃O⁺, CH₃COOH

Zásady: Cl⁻, HSO₄⁻, SO₄²⁻, H₂PO₄⁻, HPO₄²⁻, PO₄³⁻, H₂O, OH⁻, NH₃, CH₃COO⁻

HCl

HSO₄⁻

H₃PO₄

H₂PO₄⁻

H₂PO₄⁻

PO₄³⁻

H₂O

H₂O

H₃O⁺

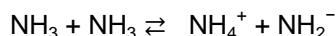
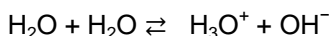
OH⁻

Některé látky se mohou chovat zároveň jako kyseliny i jako zásady = ... látky

12. Vyberte z výše uvedených příkladů kyselin a zásad amfoterní molekuly nebo ionty.

K předání protonu může dojít i mezi samotnými molekulami rozpouštědla. Rozpouštědlo se chová jako .....i jako ..... Tento děj nazýváme..... rozpouštědla.

13. Najděte konjugované páry v těchto rovnicích.

14. Co je konjugovanou kyselinou k: a. CH₃COO⁻ b. HSO₄⁻ c. NH₃ d. OH⁻

15. Co je konjugovanou bází k: a. HCl b. H₃O⁺ c. HSO₄⁻ d. NH₄⁺

Síla kyselin a zásad

Kyseliny resp. zásady se liší v tom, jak snadno odevzdávají resp. přijímají .....

Silná kyselina daruje protony velmi snadno. Vodíkový kation není schopen ve vodném prostředí však samostatné existence, je hydratován a vyskytuje se ve formě ..... iontu (H_3O^+)

16. *Podtrhněte částic, které najdete ve vodném roztoku kyseliny chlorovodíkové: HCl , H_2O , Cl^- , H_3O^+ , H^+*

Mezi silné kyseliny patří:

- halogenvodíkové kyseliny s výjimkou HF (slabá), jejich síla roste od HCl k HI
- anorganické kyslíkaté kyseliny s obecným vzorcem H_nXO_{n+2} : ....., ... nebo H_nXO_{n+3} : $HClO_4$ (X = nekov)

Síla kyslíkatých kyselin roste s rostoucím rozdílem počtu atomů vodíku a atomů kyslíku v jejich molekule.

Slabé kyseliny hůře odštěpují vodíkový proton. Poměrně málo molekul odevzdává H^+ vodě a velká část jich ve vodném roztoku zůstává nedisociována

17. *Podtrhněte částice, které můžeme najít v roztoku kyseliny octové: H_3O^+ , CH_3COO^- , CH_3COOH , H_2O , H^+ .*

Mezi slabé kyseliny patří:

- organické kyseliny: ....., ..., ..., ...
- anorganické kyslíkaté kyseliny s obecným vzorcem H_nXO_n : .....
- a některé bezkyslíkaté kyseliny ....., ...

Silné zásady jsou látky, které snadno přijmou protony

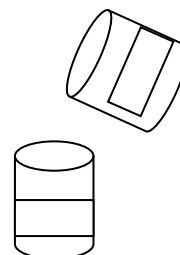
například $OH^- + H^+ \rightarrow \dots$

mezi silné zásady patří hydroxidy alkalických kovů a kovů alkalických zemin : .....

Slabé zásady naopak hůře přijímají proton.

18. *Které částice můžete najít ve vodném roztoku amoniaku: NH_3 , NH_4^+ , OH^- a H_2O ?*

19. *Doplňte obrázek a vysvětlete, jak správně ředit kyselinu*

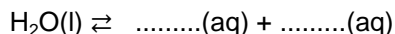
Při ředění kyselin se teplota **zvyšuje/snižuje**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ionizace /disociace vody

I čistá voda má malou el. vodivost. To je důkaz toho, že voda disociuje a tvoří ionty.

V neutrální čisté vodě při teplotě 25°C platí: $c(\text{H}_3\text{O}^+) = c(\text{OH}^-) = 10^{-7} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$

$$c(\text{H}_3\text{O}^+) \cdot c(\text{OH}^-) = \dots\dots\dots \text{ mol}^2\cdot\text{dm}^{-6} = \text{intový} \dots\dots\dots \text{ vody} = \dots\dots\dots$$

Hodnota iontového součinu vody je konstantní pro všechny vodné roztoky za standardních podmínek.

Když se $c(\text{H}_3\text{O}^+)$ zvětší přidáním $\dots\dots\dots$ ($\dots\dots + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_3\text{O}^+ + \dots\dots\dots$) koncentrace OH^- se $\dots\dots\dots$, protože se spojí s přebytečnými H_3O^+ ionty za vzniku $\dots\dots\dots$ ($\text{OH}^- + \text{H}^+ \rightarrow \dots\dots\dots$).

A naopak. Když se $c(\text{OH}^-)$ zvětší přidáním $\dots\dots\dots$ ($\dots\dots\dots \rightarrow \dots\dots\dots + \text{OH}^-$) koncentrace H_3O^+ se $\dots\dots\dots$, protože se spojí s přebytečnými OH^- za vzniku $\dots\dots\dots$

Takto zůstává $c(\text{H}_3\text{O}^+) \cdot c(\text{OH}^-)$ konstantní a to $\dots\dots\dots \text{ mol}^2\cdot\text{dm}^{-6}$

Podle toho, zda rovnovážné koncentrace oxoniových a hydroxidových iontů mají stejnou nebo různou hodnotu, rozlišujeme roztoky $\dots\dots\dots$, $\dots\dots\dots$ a $\dots\dots\dots$

20. Do druhého sloupce doplňte <, > nebo = a do třetího, zda je látka kyselá, neutrální nebo zásaditá

$c(\text{H}_3\text{O}^+) > c(\text{OH}^-)$	$c(\text{H}_3\text{O}^+) \dots\dots 10^{-7} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$	
	$c(\text{OH}^-) \dots\dots 10^{-7} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$	
$c(\text{H}_3\text{O}^+) = c(\text{OH}^-)$	$c(\text{H}_3\text{O}^+) \dots\dots 10^{-7} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$	
	$c(\text{OH}^-) \dots\dots 10^{-7} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$	
$c(\text{H}_3\text{O}^+) < c(\text{OH}^-)$	$c(\text{H}_3\text{O}^+) \dots\dots 10^{-7} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$	
	$c(\text{OH}^-) \dots\dots 10^{-7} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$	

pH stupnice, Sørensenův vodíkový exponent pH

pH = určuje míru kyselosti či zásaditosti roztoku

$$\text{pH} = -\log c_{\text{H}_3\text{O}^+} \quad c_{\text{H}_3\text{O}^+} = 10^{-3} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3} \Rightarrow \text{pH} = \dots\dots$$

$$c_{\text{H}_3\text{O}^+} = 10^{-8} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3} \Rightarrow \text{pH} = \dots\dots$$

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

$$c_{\text{H}_3\text{O}^+} = 0,01 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3} = 10^{-\dots} \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3} \Rightarrow \text{pH} = \dots$$

$$c_{\text{H}_3\text{O}^+} = 0,02 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3} \Rightarrow \text{použijte kalkulačku} \Rightarrow \text{pH} = \dots$$

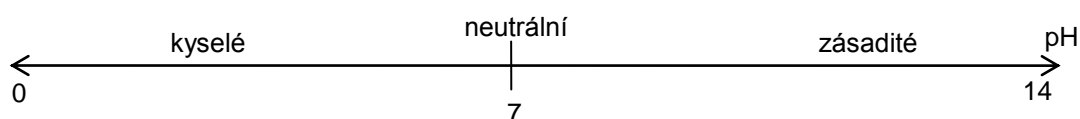
21. Doplňte následující tabulku s použitím vztahů:

$$\text{pH} = -\log c_{\text{H}_3\text{O}^+}, c_{\text{H}_3\text{O}^+} \cdot c_{\text{OH}^-} = 10^{-14} \text{ mol}^2 \cdot \text{dm}^{-6}, c_{\text{H}_3\text{O}^+} = 10^{-\text{pH}} \text{ and } \text{pOH} = -\log c_{\text{OH}^-}$$

$c_{\text{H}_3\text{O}^+}$	0,1			0,05			
c_{OH^-}			10^{-6}		$1,5 \cdot 10^{-5}$		
pH		10				2,5	
pOH							2
A, N, B							

22. Jaký je vztah mezi pH a pOH?

23. Uveďte u výše uvedených roztoků, zda jsou kyselé, neutrální nebo zásadité.

24. Na základě ionizace vody vysvětlete pojem „neutrální roztok“.

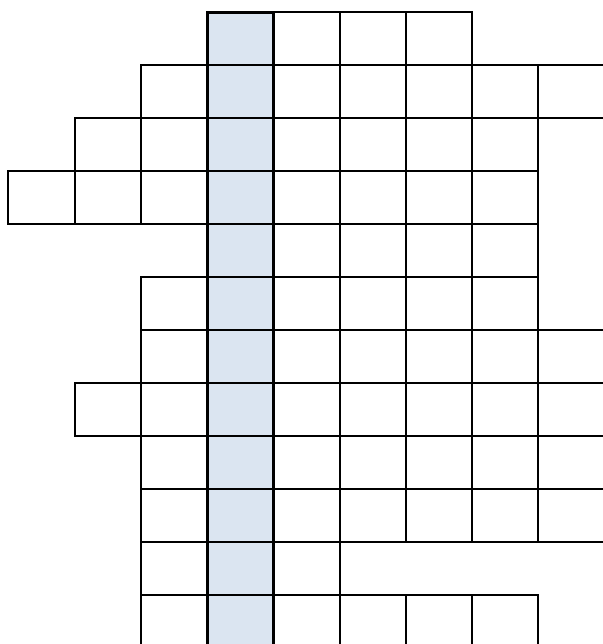
25. Rozhodněte, zda jsou látky kyselé, neutrální nebo zásadité a své rozhodnutí ověř měřením pomocí pH papírku

Látka	Odhad pH	Naměřená hodnota
Sodová voda		
Mýdlový roztok		
Ocet		
Coca-cola		
Slaná voda		
Sliny		
Citrónová šťáva		
Tableta vitamínu C		
Destilovaná voda		
Vlastní vzorek potu		

Praktické cvičení: Jako indikátor může fungovat i roztok získaný z červeného zelí, červené řepy nebo černého rybízu.

26. Vyluštěte křížovku

hydroxid sodný
děj, při kterém se oxidační číslo snižuje
částice jádra s neutrálním nábojem
metoda oddělování kapaliny a pevné látky
prvek s $Z = 86$
látka schopná odštěpit OH^-
záporně nabitá částice atomu
děj, při kterém se oxidační číslo zvyšuje
atomy se stejným Z ale různým A
objevitel neutronu
kyselina uhličitá
 CH_4

pH silných kyselin

Řešený příklad: Vypočítejte pH 0,01M roztoku kyseliny chlorovodíkové.

$$c_{\text{HCl}} = 0,01 \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3} \quad \text{pH} = -\log c_{\text{H}_3\text{O}^+}$$

$$\text{HCl} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \quad \text{pH} =$$

$$\quad \quad \quad \text{pH} =$$

$$\Rightarrow c_{\text{H}_3\text{O}^+} = \quad \text{pH} =$$

Řešený příklad: Vypočítejte pH 0,01M roztoku kyseliny sírové.

$$c_{\text{H}_2\text{SO}_4} = 0,01 \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3} \quad \text{pH} = -\log c_{\text{H}_3\text{O}^+}$$

$$\text{H}_2\text{SO}_4 \text{ je silná dvojsytná kyselina} \quad \text{pH} =$$

$$\text{Odštěpuje dva } \text{H}^+ \text{ ionty.} \quad \text{pH} =$$

$$\text{H}_2\text{SO}_4 + 2\text{H}_2\text{O} \rightarrow \quad \text{pH} =$$

$$\Rightarrow c_{\text{H}_3\text{O}^+} =$$

Silné jednosytné kyseliny: $\text{HCl}, \text{HBr}, \text{HI}, \text{HNO}_3, \dots \Rightarrow \text{pH} = -\log c_{\text{HA}}$

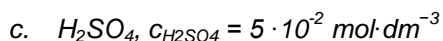
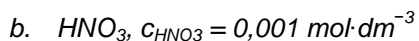
Silné dvojsytné kyseliny: $\text{H}_2\text{SO}_4 \quad \Rightarrow \text{pH} = -\log (2 \cdot c_{\text{H}_2\text{A}})$

27. Vypočítejte pH následujících roztoků:

a. $\text{HBr}, c_{\text{HBr}} = 2,25 \cdot 10^{-3} \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3}$

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

28. 10 cm^3 plynného jodovodíku bylo rozpouštěno ve vodě na výsledný objem 500 cm^3 .

Vypočítejte pH tohoto roztoku. (Objem $\text{HI}(\text{g})$ je měřen za standardních podmínek.)

29. 350 cm^3 roztoku H_2SO_4 obsahuje 1g čistého H_2SO_4 . Vypočítejte pH tohoto roztoku.

pH roztoků silných hydroxidů

Řešený příklad: Vypočítejte pH 0,01M roztoku NaOH

$$c_{\text{NaOH}} = 0,01 \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3}$$

$$\text{pOH} = -\log c_{\text{OH}^-}$$

$$\text{pH} = 14 - \text{pOH}$$

NaOH →

$$\text{pOH} =$$

$$\text{pH} =$$

$$\text{pOH} =$$

$$\text{pH} =$$

$$\Rightarrow c_{\text{OH}^-} =$$

$$\text{pOH} =$$

Řešený příklad: Vypočítejte pH 0,01M roztoku $\text{Ba}(\text{OH})_2$.

$$c_{\text{Ba}(\text{OH})_2} = 0,01 \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3}$$

$$\text{pOH} = -\log c_{\text{OH}^-}$$

$$\text{pH} = 14 - \text{pOH}$$

Ba(OH)₂ →

$$\text{pOH} =$$

$$\text{pH} =$$

$$\text{pOH} =$$

$$\text{pH} =$$

$$\Rightarrow c_{\text{OH}^-} =$$

$$\text{pOH} =$$

Silné hydroxidy s 1 OH^- iontem: NaOH, KOH $\Rightarrow \text{pH} = 14 + \log c_{\text{MOH}}$

Silné hydroxidy s 2 OH^- ionty: $\text{Ba}(\text{OH})_2 \Rightarrow \text{pH} = 14 + \log (2 \cdot c_{(\text{MOH})_2})$

30. Vypočítejte pH následujících roztoků:

a. 0,03 M KOH

b. 0,1 M NaOH

c. 0,005 M $\text{Ba}(\text{OH})_2$

31. 16 g hydroxidu sodného bylo rozpuštěno ve vodě na výsledný objem 400 cm^3 . Vypočítejte pH tohoto roztoku.

32. 0,1 g hydroxidu barnatého bylo rozpouštěno ve vodě na výsledný objem $1,5 \text{ dm}^3$. Vypočítejte pH tohoto roztoku.

33. Jaké bude pH roztoku, který vznikne rozpuštěním 7,41 gramů hydroxidu lithného na 8 dm^3 roztoku.

34. Jaké je pH 1% roztoku HClO_4 ($\rho = 1,06 \text{ g} \cdot \text{cm}^{-3}$).

35. Jaké je pH roztoku HCl o koncentraci $c = 0,15 \text{ mol/l}$?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

36. Jaká je molární koncentrace roztoku hydroxidu barnatého o $\text{pH} = 11$?

37. Jaká je molární koncentrace roztoku HCl o $\text{pH} = 4,2$?

38. Jaká je molární koncentrace roztoku KOH o $\text{pH} = 10,5$?

Hydrolyza solí

= reakce mezi ionty soli a molekulami vody

1. Sůl silné kyseliny a slabé zásady

např. NH_4Cl se rozpouští ve vodě za vzniku NH_4^+ a Cl^- iontů

Cl^- nereaguje s vodou

$\text{NH}_4^+ + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \dots \Rightarrow \text{NH}_4^+$ zvyšuje koncentraci $\dots \Rightarrow$ *zásaditý/kyselý* roztok

2. sůl slabé kyseliny a silné zásady

Např. $\text{CH}_3\text{COONa} \rightarrow$

Na^+ nereaguje s vodou

$\text{CH}_3\text{COO}^- + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \dots \Rightarrow \text{CH}_3\text{COO}^-$ zvyšuje koncentraci $\dots \Rightarrow$

zásaditý /kyselý roztok

3. soli silných kyselin a silných zásad

Např. $\text{NaCl} \rightarrow$

Ani Na^+ ani Cl^- nereagují s vodou $\Rightarrow \dots$ roztok

4. soli slabých kyselin a slabých zásad

Např. $\text{CH}_3\text{COONH}_4 \rightarrow$

$\text{CH}_3\text{COO}^- + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \dots$

$\text{NH}_4^+ + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \dots$

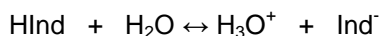
OH^- reaguje s H_3O^+ za vzniku vody $\Rightarrow \dots$ roztok

39. Označte roztoky následujících sloučenin jako kyselé, zásadité nebo neutrální: Na_2S ,

$\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$, KCl , $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$, CuSO_4 , $\text{Zn}(\text{NO}_3)_2$, K_2SO_3 , Na_2SO_4

Acidobazické indikátory

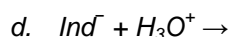
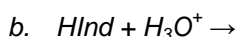
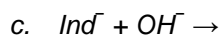
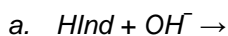
Indikátor = slabá kyselina jejíž konjugovaná zásada je odlišně zbarvena

barva A

barva B

40. Jakou barvu bude mít indikátor v následujících případech?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nejčastější indikátory:

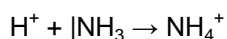
	Barva v kyselém prostředí	Barva v zásaditém prostředí
Fenolftalein		
Lakmus		
Methyloranž		
Bromthymolová modř		

Lewisova teorie kyselin a zásad

Lewisova kyselina = akceptor elektronového páru

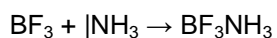
Lewisova zásada = donor elektronového páru

Lewisovy kyseliny zahrnují Bröndstedovy kyseliny a Lewisovy zásady zahrnují Bröndstedovy zásady.

H^+ je jak Bröndstedova kyselina tak Lewisova kyselina. NH_3 a OH^- jsou jak Bröndstedovy zásady tak Lewisovy zásady.

Nicméně, Lewisovy kyseliny zahrnují mnoho dalších látek nežli pouze donory protonů.

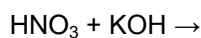

BF_3 je Lewisova kyselina kvůli tomu, že je akceptor elektronového páru.

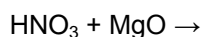
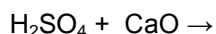
41. Nakreslete elektronový vzorec BF_3NH_3 .

Základní typy acidobazických reakcí

1. Neutralizace: kyselina + hydroxid $\rightarrow$ sůl + voda

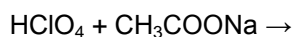

2. Kyselina + oxid kovu $\rightarrow$ sůl + voda

3. Silná kyselina + sůl slabé kyseliny $\rightarrow$ sůl silné kyseliny + slabá kyselina

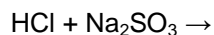
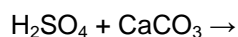
Silná kyselina vytěsňuje slabou kyselinu z její soli.

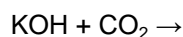
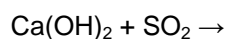

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V případě, že slabá kyselina je nestálá látka, rozkládá se na svůj oxid a vodu.

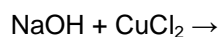

4. Hydroxid + oxid nekovu $\rightarrow$ sůl + voda

5. Silná zásada + sůl slabé zásady $\rightarrow$ sůl silné zásady + slabá zásada

Silná zásada vytěsňuje slabou zásadu ze své soli.

V případě, že produktem je hydroxid amonný, hydroxid se částečně rozkládá na amoniak a vodu, můžeme také napsat: $\text{NaOH} + \text{NH}_4\text{Cl} \rightarrow$

42. Dokončete následující rovnice:

